

Aníinaau átiliŋutumi di kuseekool

L'homme qui n'est pas digne de ses femmes

Moustapha Goudiaby

SIL
BP 2075
10200 Dakar
Sénégal

L'homme qui n'est pas digne de ses femmes

En langue diola fogny

Sénégal et la Gambie
Afrique de l'Ouest

Deuxième édition
2016

© SIL 2016

Kujaabi : Nébu, jó’ol.

Nébu : Kujaabi, saafi.

Kujaabi : Másuume, Jemme Musa. Taŋ Samate oomei ?

Nébu : Panaano ró di kalimbisak koola.

Kujaabi : Samate, jó’ol.

Samate : Kujaabi, saafi.

Kujaabi : Másuume, Samate. Injé iwonkuluul mánumikaal wayikun. Dúniyaay yati jaat wanoowan jijukumi, panjilako mánjimik, panjijamoor, ban panjak.

Nébu : Aníinaau di eluupool kankaan nen amataau di síbaas. Ébe yanooyan ejondumi, panamakuyo manejoolen eriiben sipaaluyo. Kámikak manujukuñaa kukankaan kajoonen kalako di poop kajoonen eluup.

Samate : Nijanjam manjisankenuñaa búrom, bare ínje kasankenak kúmbaam kubilut ebaak, mati jibamban kasankenak búrom. Jaat wóli eenomi

kuseeki, wóli eenomi kuñooli. Man wóli ujak, au ; man poop ukaño, au. Wóli poop moo : Man au ujak, wóli ; man au ukaño, wóli. Injé furimom taate fure'e para.

Kujaabi : Nijanjam manjisankenuña búrom, súumansuum máamak biyok imanjut waa nibile ekaan. Wan imajumi bee kámikenuulak woowe. Jijanten jak wan eemumi di éjo'oley bee kasankenuulak. Jimamanj mati ínje ñeme burokab búmbaam bubajut sembe nen noo ; burokab bugumbulogumbulo. Ñaa ínje neene wolaal jaat eluupey uye yoololaal búromolaal. Injé maniwonkuuña, manuñesaal manootaale ekaan man eluupey ebaj fujuum fable kápurenolaal di kapuñ. Injé ejuke yúmbaam, numanje noo niseneuusen anooan síyongol sáriiñe siceme futok di yákon manjijaw jínoomul rati furiaf baabu di funoomaf. Moo kaane niwonkuul mánumikaal. Injé neene panjibonket way manjigumbul manisenuul anooan siceme sibaaciir man anooan ajaw ánoomul wan aje'emi beet ésiiley.

Nébu : Kujaabi, ejuke yooli ésuumansuum máamak. Ujukerujaat jak, kúlunlumak kooku

mankujarulolaal kásumatak kan koonemi « dewaliyaasioj » : kásumat kan umanje oone kugogor bukanak búrom kati Senegaal. Kamaat nan kásumatak kugorolaami, nooteenaale ujuumaal manusontenooraal. Injé iñoolenut ítaas furimaf fooli fabilumi ekaaney manibaj buron bajake di mofam. Sénoli anooan siceme sibaaciir ; panukaan para manuriaal jak. Furimom taate fure'e tñok.

Samate : Kurimak kan jisankenuñaa búrom, kúsumansuum máamak. Nen manjisankenuñaa eneo, ínje iñoolenut ítaas, mati jaat ínje eenomi añailau di muyuul. Mati waje'emi bee mati furiaf, úsuumansuum ; sénoli siceme sibaaciir. Bare wákon nimaje beet elawi : manugumbuluñaa mati eja'ay baabu funoomaf, pánutingoli wañaw watikakokaak.

Nébu : Malejen, moo. Wanoowan nujuke, eceej ; bare woo nisankenuñaa mati kásumatak kati « dewaliyaasiojey ». Bonket umunten manukataal to maamu nen manareguñaa eneo. Bajuat káning di ésukey, panuñaraal wañaw wándoñaa wan ukaano'oorutaami.

Samate : Malejen, nukonkooŋ. Ñaa ukaanaal mo, nen manusankenañaan eeno.

Kujaabi : Furim faafu foofe ; ro búrom, eñesey maapi kaanumi manjak bee mati wolaal búrom. Nimammaŋ man anooan di muyuul aňes manaje'e beet ekaan manurambenooraal di mati furiaf.

Nébu : Kujaabi, jákuntaañi'i ; súumujaat di Emitey, panjak. Au uñomujaat ma, ínje niñom ma, Samate nañom baabu ma, nifiunfium mati Emitey paneraben biyok jak. Injé ejukey yúmbaam ésunsum. Paniňes munoomenaayam mamisaam manijaw inoomen baabu di funoomaf.

Samate : Taate too eñesey maapi ukaanaami manjak nen man Kujaabi asankenuñaan eeno. Nébu nansaan oo panjaw kanoomenak. Injé panijaw iňes burok bati amiiceel, manirok mambi kucaamom fuleenj fuleenj.

Kujaabi : Jaat nimanjumi mati jimaŋjammaŋ. Kurimak kan isankenuñaan búrom, di jíyiisom mati piyojaat panjiregomuko. Injé oomu di esaluul, nilaw Emitey ewulolaal éjuwey.

Iyoo, kamaat ínje ejaw burok.

Nébu : Injé poop ejaw bee baabu di kati sinaakaas, manteer niñoolen ínoomul wan eete kanoomen.

Samate : Injé fanjom ejaw bee kabuño baabu di Cejo.

Tooke kusankensanken kuban bee mati kabuñaak.

Cejo : Samate nansaan beet éjo'ol bee kabuño jaat, bare bee waataay uye aletoorut. Nen nimanjemmanj, panije'een ikaan burok bucean.

Samate : Koŋ koŋ koŋ !

Cejo : Awaa !

Samate : Cejo, saafi.

Cejo : Másuume. Taŋ waa nulakoe ekaan biyok bee waataay uye ? Bare súumutom de.

Samate : Cejo, ubonketom ; nimamanj mati ínje iloe.

Cejo : Jó'ol ulako manutoonjaal.

Samate nájo'ol alako mankutooŋ kabuñaak.

Piyo, Cejo naceen Samate :

Cejo : Taŋ noone faŋ faŋ faŋ waa nupiyouloboñaa ?

Samate : Aníñeoli sum áwonkoli kámik, manaane oo burokab boola bugumbulogumbulo, ñaa wóli laarimo ugumbulool síyongolas san áseneolimi bee mati furiaf. Laarimo wóli ujaw eñes manoote ekaan manujoolen urambenoor mati furiaf. Abetom naane oo panajaw anoomen wamisaaw.

Cejo : Au noone buu ?

Samate : Injé beet ejaw eñes burok bati amiiceel.

Cejo : Babaj kukambaani koono kugaba bare kayabut kuseek, bukoo kusuruga, koone iñesiil aroka mambi kucaamool naapi fuleenjaf fucetumi. Nen eenojaat numammaŋ, paniliiki ban kucinumi manujaw, úriiŋujaat, nooniił ínje ireguli újo'ol.

Samate : Bonket uliikom manijaw kajom jakumbi piyo.

Cejo : Au uje'e bee kalolak kan koonemi Kasitoor, etaahey yan sijooŋooruñaa di lekooley yan koonemi « Nootur Dam dí Libaŋ », úriiŋujaat, núnoken dó.

Samate : Kásuumaay ceb.

Kamus :

Dóo kucine ; aamu kareesool Kamus, aamu kareesool Saal.

Samate : Cejo, Emitey panacaami. Kajom bújomoraay pím panijaw bee bo.

Cejo : Iyoo, ñaa kamaat buruñab búsuum.

Man Samate ajaw bee Kasitoor ban Cejo aliikooñaa di kusurugaak, najuk etaahey, nanoken dó.

Samate : Koñ koñ koñ ! Koñ koñ koñ !

Kamus : Saal, jaw újukul akongeneñaa kajunkutak.

Saal najaw áriiñ, nácolen manajuk an buu. Nan ajukumi, náteyul mati kutunt áriiñ, naane Kamus :

Saal : Kamus ! Kamus ! Kamus ! Ajaña ! Kiilak kujunjuum suj, erupuley yáamak mánayem pás ; oomu to manajuume.

Kamus : Kobom man ínje ijaw íjukul.

Nan ajukumi ajanjaau, náteyul manaane Saal :

Kamus : Saal, nukonkooŋ, kob manikaano, ikaano ewesitey di ekarawatey.

Nan Kamus akaanomi aban, naane Saal :

Kamus : Saal, jaw uregool ánokenul.

Saal najaw. Nan alofumi kajunkutak, ajaŋaau nalaañ akongen :

Samate : Konj konj konj !

Saal : Awaa.

Samate : Saafi.

Saal : Másuume.

Samate : Injé babaj kukambaani kan eem di eceerj ban kucine.

Saal : Kukambaani ?

Samate : Eé.

Saal : Ureesiil buu ?

Samate : Aamu kareesool Kamus, aamu kareesool Saal.

Saal : Dáare. Nókenul, ulako.

Samate : Alíin, saafi.

Kamus : Másuumé. Kásuumaaay.

Samate : Kásuumaaay ceb.

Kamus : Kareesi buu ?

Samate : Injé kareesom Samate. Au kareesi buu ?

Kamus: Injé kareesom Kamus.

Samate : Injé baabu nilakoe kabuño di ajaña an koone Cejo. Ñaa bati kámikak, naregom mati babaj kukambaani koono kugaba kaane aroka kúyoojie. Ñee neene mánijo'ol mánumikaal mati burokab.

Saal : Malejen, Cejo wóli uregool áñesoli aroka ajake. Manureguñaa eeno, moo. Wanoowan nujuke, cenceej kámik ; panjijamoor. Wóli dáare kugaba, bare bajut mátaaňie. Injé Saal íje'eriit burok. Kamus aamumi di burokab. Oo asaanum áamak. Siyongolas lee ban.

Kamus : Wóli panujari manurok dáare. Bare nimammanj beet eceenji : Au ñaa fulleenjaf, butum buu numanje manucaami ?

Samate : Fuleenjaf, nimammanj manjicaamom síwuli

kabanan di uñen.

Kamus : Bare au umanjut riceen. Uru ritiiitiiti bee di ínje. Saal, regool wolaal buu nunokooraale eeno.

Saal : Samate, Kamus manareguñaa, moo. Au umanjut waaf. Wóli dáare, síyongolas ejaruso mánuraari. Ñaa jawujaat biyok kaan maamu, numanj iñee, nanoonan fuleeñaf fubaje kunak bútinken, panucaami síwuli kabanan di uñen nen manureguñaa eeno. Man naapi fucetumi, nucaami síwuli bukan kugaba. Furimaf foofu.

Kamus : Samate, nujanjam man Saal asankenuñaa eeno ?

Samate : Eé, nijanjam.

Kamus : Ñaa nei numanje éjo'ol utooñ ?

Samate : Kajom, súumujaat di Emitey. Iyoo, ínje bóot.

Saal : Kamus, kob manitooñool.

Kamus : Hey ! Lako man ínje itooñool.

*Ñaa Saal nalako, man Kamus atooñ ajañaau.
Nan kulakomi eja'ay, Kamus naceeñ ajañaau*

aanool :

Kamus : Samate, taŋ buu ? Nuyaboyabo ?

Samate : Eé, niyaboyabo.

Kamus : Kamaat ñaa kare.

Samate : Kare waa ? Mati waa noonom « kare » ?

Kamus : Injé nimajiman bee búyab.

Samate : Bare ínje niyaboyabo.

Kamus : Bare kajenut ; nuŋoolene úkatenul ániinei mánujo'ol manuyabooraal.

Samate : Hani, letinjoolen ikaan fan ureguñaa.
Fútaañitaañi máamak beet ínje ekaanufo.

Kamus : Neene, taŋ ániinei waa naam di wo ?

Samate : Oomu bo di burok, bare burokab boola bubajut sembe.

Kamus : Injé wolaal uyaboorale, au letujaw eñes burok. Ban poop banooban numaje ejaw, emotokey yooyu to ; páneje'etumi.

Samate : Nimamman fan ureguñaa. Panifeere biyok

ukatoor di ániineom mánijo'ol manuyabooraal.

Kamus : Malejen ? Ubuntutom ?

Samate : Letibunti. Fanoofan niregi, fium mati panikaanufo.

Kamus : Háj ! Súmansuum biyok imanjut waa neem di ekaan. Ñaa ukaanaal maamu.

Nan kusankenumi kuban, ajanjaau najaw bóot, Kamus nálaañul bee síndo'ool. Nan áriijulomi síndo'ool, Saal kamaat oo poop búyejetab boola boobu di ajanjaau. Nan Kamus áriijulomi, Saal akobut man Kamus alako. Naanool :

Saal : Kamus, ibilut ekati manulako.

Kamus : Saal, inki waama ubaje ?

Saal : Manupiyouloñaa, imanjut waa jilakoe kasanken. Bare paniregi mati kaanak ajanjaau umu malejenam mufaj kafit, ínje nimanjooman máamak.

Kamus : Saal, au bare ubajut búyaj ; wóli foo nulakoñaa kasankenak biyok unen tákon.

Saal : Injé haani kaanejisankensanken mati

búyaboor, ínje butumom bulee bo ; ínje yúmbaam nimanje.

Kamus : Au ñaa numajoomaŋ bee waa ?

Saal : Injé nimajoomaŋ bee basang baabare.

Kamus : Bare Saal, au ubajut kapuñ, au oonut bee búyab, mamboone au bee basang baabare.

Ujamujaat anau ápuñoeriitumi, oo eenomi au.

Saal : Injé ajaŋaau nimaje. Baabu ban usankeneňaa búrom iceenjuti.

Kamus : Saal, para ujuker fúkaaf fooli ; au ubajut waaf. Erupuli tíkoor, au noone kuseek. Waragaay, ínje funoomi ; teey, ínje funoomi ; ataayaay ínje funoomi ; kafeey, ínje funoomi ; nesikafeey, inje funoomi. Wanoowan numajumi, ínje funoomi. Bonket ukat maniyab ajaŋaau.

Saal : Ñaa noone mati manunoomeamumi uru búrom, moo kaane noone ikati manuyab ajaŋaau.

Kamus : Eé, katom maniyabool.

Saal : Injé yati kajom niwonoore de ; au yati jaat. Aseekau jakumbuukaanool ákatenul ániineool uban

letuyabool.

Kamus : Súumujaat di Emitey, leekaan moo.

Paniyabool biyok oo fañool súumool.

Ñaa aseekau anafaanau an koonemi Nébu, natoonj kanoomenak baabu di funoomaf, Samate oo natoonj burokab di kusurugaak. Ñaa ániinaau býejetab boola di bulaañ bee di Samate, mati oo afanumi man ajake, oo afanje man añiloe. Ñaa ániinaau, Samate nafanje manamañe. Poop namañ kakaten Nébu. Bare abajut manaate ekaan man Nébu ajaw bóot. Ñaa nan Nébu añarumi kásiilaak, ániinaau nabaj mucopo manaate ekaan mankulamb di Nébu. Nan Nébu átebeuumi sinaañas anen mankuri, noo mucopaam mati Kujaabi tuyitoemi.

Nébu : Kajaabi, sinaañas sibamban.

Kujaabi : Wónkul kuñilak di Samate manuriaal.

Nébu : Asirigi, Ceemogo, Samate, jíjo'ol manuriaal !

Nan kulakomi furiaf, noo Kujaabi di Samate kukaanemi nen kujamoojamoor. Kujaabi natoonj ayito furiaf ban naane :

Kujaabi : Funakoofunak ésiil yéet. Uwúpulujaat ebiiney, panoone manteer sinaanj siceen ; ebiiney di éputoorul kaput kati yéet ceb. Au ubajut waapi úsiil, manteer yéetey ceb ?

Nébu : Asirigi, Ceemogo, au muyuul jiri man ínje ijam baabu kaloloboort.

Samate fañool, mati man burokab boola bujakumi, oo poop nañar ebilisaay anen to manayito furiaf. Ban naane ániineool :

Samate : Kujaabi, nukonkoonj. Haani ínje fañom niyoyok furiaf fati yéetey yaputooreñaa maamu.

Ñaa ebiliisaay taatu eyitoulomi. Samate di kulako fulamb, oo di Nébu. Nan Samate ayitoulomi manatoonj kasankenak, Nébu naane ániineool Kujaabi, jakumbaaliikoor di básiilerab bati Samate, mati unaamut burok.

Samate ihi náyitoul taatu mankulamb kulamb biyok kuyeg. Kujaabi nasof Nébu anag. Anafaanau an kusenumi Nébu bampaayab bati búyabaab di kaan nen aceen aregool ájo'ol, náriijul mánakotul ban di kubajoor oo di Nébu ániineool. Nan

*kulakomi fulambaf, Nébu oo di Samate di kúsaabul
mankuyin mankujuker. Ñaa kúniinaak kugabaak di
kulako fulamb biyok piyo, Kujaabi nawonk
anafaanau Junkut, ampaau ati búyabaab bati
Nébu manaanool :*

Kujaabi : Junkut !

Junkut : Wóow !

Kujaabi : Funakaf fati jaat nimammañ oomujaat di bóotab, di jiriboor di Nébu. Imanjut ijukool taate di eluupey yúmbaam ; niwuloowul kumer. Ajaw bóot, jakumbiilañañ ijukool taate. Nujanjam ? Ibilut elaañ isanken mati Nébu taate.

Junkut : Kujaabi, wonoor jak wan oomuñaa di kasankenak ; an ájue ásankeneriit maamu. Uyab Nébu manjilako kalako kásuume, di jibaj kuñiil kabile kanafauul kajom, nujaw úyabul efooley uyu manoone aseek.

*Samate poop nagalen kajelak kan Junkut
ajeloomi manaanool :*

Samate : Au ukaanumi efool ; nukankaan an ati

ebiliisa. Bare ínje oo panutookulom to.

Kujaabi : Samate, au ulako uyin tum ; jakumugaalen eniiley. Ubuke mooliil mútaaňutom. Junkut, niregireg wan iregiňaa iban ; ñaa ukaan galab mánuje'etum Nébu ajaw bóot.

Junkut : Nijanjam furimaf fan usankenuňaa taate. Bare paniregi wákon : Injé yati kajom niwonoore ; au yati jaat. Bare túmo'oottomo noonulom : « Junkut, aseekau maa di maa, » panumanj mati ínje.

Nébu : Injé jandi ijaw, paniregi fákon. Taate nuyaboorale biyok ubajaal kuňiil. Wanoowan ubajut, bare kabuňook nan Samate aja'alo, ínje ilee di ebaj faňaaf fúmbaam. Bare súmujaat di Emitey, panujuk. Nimaale.

Kujaabi : Muyuul kugabaak, jiňoolenut wanoowan di ínje. Injé iciimi eluupey yúmbaam, wanoowan wásuumamumi panikaan.

Ñaa nan Nébuiil kujawumi bóot, Samate nalako kajoonen eluupey ; naposuyo biyok apaalool an koonemi Cejo añookulool oo di epos ban Nébu anenumi siwolas sasayaas, yéetey, kútaliinak,

*kucambiinak, kusaakak di etojey. Ñaa Cejo, nan
añookulomi oo di eposey eluupey, naceenjool
aanool :*

Cejo : Samate, taŋ waa ubaje watı au epos eluupey
nusanken di móro ?

Samate : Cejo, taŋ au ujamut wabaje di eluupey ?

Cejo : Samate, au jakumugaalenom. Injé dáare
nicine, mambi imanj wabaje.

Samate : Cejo, nen noo núja'aaliulo, panutookom
índe di jíboomaj.

Cejo : Waa jíboom ? Jíboom man waa ubaje watı au
jíboom ?

Samate : Híya ! Kujaabi nacesoocesoor Nébu ajaw
bóot ; ñaa moo kaane tan eemuñaa súumansuum
biyok imanjut waa neem di ekaan.

Cejo : Waa ! Nébu najajaw bóot ?

Samate : Jaat noo jaat, niyyiif fap, niyoyok mati
Nébu. Nébu letakuñen, letapos ; man eluupey
yoola, siwol sasaye di yéetey ceb.

Cejo : Samate, eñes búyinaat, fítiraay di éñookul.
Ñaa numamanj au beet ekaan buu ?

Samate : Imanjut. Bonket urambenom.

Cejo : Au bee kajojen siwolas sasayaas di yéetey, manuguub úje'etum ubeten di falaf. Ubanujaat, nupos eluupey biyok efañ taatu manesete, nukob bee kaloofaak, nubuulo uset, nukaano wañaw wafanjumi manujake di wañaw wooli. Ubanujaat, nugor jimelaj jati álunlumau japutooremi súum manujaw nuwuuj to di kajunkutak koolil. Panaane : « Iyoo, kamaat Kujaabi búkokaab namañe beet esen Samate, letaluben mamba'aam di kaane ínje eem di ésiil sinaaq sati yéet. » Nonounu panaraano, bare letabaj feere yan aate ekaan mánalañañul.

Samate : Cejo, au numamanj mati au eenomi apaalom fukaf bala'ab. Kajom kajom kajom panikaan mo. Kajom kajom kajom panikaan nen manuregamuñaa eeno.

Cejo : Ukaanumojaat, pánsuumom máamak.

Samate : Panikaan biyok fañ to ; haani fucengaf, panimeenenufo bamaalab.

Cejo : Iyoo, ínje ñaa bóot bee kájumum.

Samate : Iyoo, ñaa abaraka. Emitey acaami.

*Emitey burokab booluyo bajakaab, Kujaabi
nápurempuren Nébu búyabaab aban, nalaañ arjan
efayen. Tooke mankañoe. Noo namanjumi Samate
námanjumoomanjum mati fubaj. Riij funak fákon,
di baj Kujaabi apaalool aceen kareesool Looranj.
Naja'alojaw ereg Samate mátaaňie mati ániineool
Kujaabi.*

Looranj: Koŋ koŋ kon !

Samate : Awaa !

Looranj : Alíin, Saafi.

Samate : Másuume.

Looranj : Au eenomi aseekau ati Kujaabi ?

Samate : Eé, ínje eenomi aseekau ati Kujaabi. Waa
ubaje ?

Looranj : Aníinei apaalom áamak ; nakankaan an
ajake. Haani anafaanau óololi ati baabu ban
urokemi, namajoomaj máamak, ban nafiumoofium

kafium káriiŋe di ésigirey yoola.

Samate : Nijanjam wan usankeneñaa búrom, bare ínje neene : Waa ubaje wati au éjo’ol waataay uye beet egregom manajake eeno ?

Looranj : Alíin, au ubile kabonket manumunten. Aníinei nakankaan wan koonemi di kúlunlumak akisidaŋ. Egaasey baabu ban urokemi épambulo, jijengul di jíjo’ol jiwujjool di buulab fut ; bare jigorutool jak. Injé ijukut de, bare kankaan nen ébukenoobuken máamak.

Samate : Hani, au oonom nacecet.

Looranj : Hani, kúje’etumooje’etum bee lopitaan, bare ifiumut mati panacet. Ñaa anafaanau naane íjo’ol iregi manuja’al bee lopitaan.

Samate : Kamaat ukobom mánikaanoul kájupaak kúmbaam manuja’al.

*Nan kujawumi kúriiŋ lopitaan, di kúyiisool
ániineool Kujaabi ban di koonool kuriiboor
mankujaw bóot. Nan kúriiŋulomi síndaay yooliil,
Samate naane di búyejetool : « Kamaat waataay
yati ínje épurey búyabaab érindiiŋ. » Nan*

kúriiŋulomi síndaay yooliil, Samate ániineool natoorj kagaalenoolak.

Kujaabi : Samate.

Samate : Naam.

Kujaabi : Wulom mumel iraan.

Samate : Moome ; yab. Sof taate ma.

Kujaabi : Samate.

Samate : Naam.

Kujaabi : Jó’ol usofom manuja’al bee di ejonkoŋey bee musur.

Samate : Yito manuja’al. Jó’ol ma. Káanum kajunkutak.

Kujaabi : Samate.

Samate : Naam.

Kujaabi : Bajulom mumelam di etasalaay beet esof sálije bee kásali, ban nuŋarulom kabasaak.

Samate : Yítoul mánujo’ol usof taate sálijaay.

Nan Samate akaanumi ániineool manasof

*sáljaay mánajo'ol bee kásalaak, Kamus nájo'ol
beet ejuk Samate.*

Kamus : Samate, tanj waa nukobe éjo'oley
manuyabooraal ?

Samate : Wan eemumi di eñesey búrom, woo
nibajuñaa.

Kamus : Woo eenomi wei ?

Samate : Kujaabi iñeme ájukeriit, ban ínje
niñiiloñiilo fanfan bee búyabo di ániine ájukeriit.

Kamus : Kamaat ukaan galab. Injé
nisombensomben. Nujujuk emakaay uye ? Síyongol
cebuso soom dó. Bonket újo'ol galab.

Samate : Au ujaw. Injé oomu áje'eul ñeme ñeme.

*Nan Samate kulakomi kasankenak bukoo di
Kamus, Kujaabi najam, nasomben naapi aban
kásalaak manaceen Samate bukoo di ai
kusankeneña.*

Kujaabi : Samate.

Samate : Naam.

Kujaabi : Taŋ muyuul di ai jisankeneñaa ?

Samate : Injé di aňilau ati Karamba.

Kujaabi : Ai ? Kalaak ?

Samate : Eé, Kalaak.

Kujaabi : Kalaak !

Kamus : Naam.

Kujaabi : Taŋ ampai Karamba, an ifaamuñaa
ejukey, oomu bo mánajue ?

Kamus : Eé, oomu bo mánajue.

Kujaabi : Kalaak, taŋ nuŋarulaŋjar éguraay ?

Kamus : Hani, jaat noo níjimoojimoor. Bonketom
bee niceen.

Kujaabi : Iyoo, kajenut.

Kamus : Iyoo, ínje bóot.

Kujaabi : Ampai usaafoul.

Kamus : Iyoo, panajam.

*Nan Kamus ajawumi bóot, Samate natoon
kabolenak bee di ániineool.*

Kujaabi : Samate.

Samate : Naam.

Kujaabi : Jó'ol usofom manipum taate ; bala'ab boobu to.

Samate : Kujaabi, ínje niyoyok de ; ilet amiiceel ooli, ijawulout bee búyabo bati fumiiceeleet dáare di eluupey uye. Letijoolen de ; mambumanjuyo.

Kujaabi : Samate, kat. Jakumbi an ajam najaw areg baabu Nébu di bukanak mankurenkenolaal. Bonket umunten manusofooraal.

Samate : Karenkenolaal koote de ; ínje letijoolen.
« Samate, kaan ma, kaan ma. » Injé let efala ; niyoyok.

Kujaabi : Injé oo taate too ibajut kasanken kanookan leejaat kaani ubonket. Yoo ceb niñoolenumi iregi.

Samate : Injé fan iregimi, foo foom to : Iyokujaat, bóot.

Kujaabi : Bonket ukat manubaakenaal kuñiilak.

Samate : Kuñiilak iñaayiil oomu bo ; oo eenomi

Nébu. Injé ibajut dáare aňiil. Mambi iňaar kuňiil kati an manifoop, letihaaňi.

Kujaabi : Jaw utebulom kapotak kati éguraay.

Samate : Yab, kooke.

Kujaabi : Teb ulaaňen, manuňarulom dó fúlojaf ; báwuwab bukaanekaan yóoneni.

Nan Samate asenumi Kujaabi fúlojaf aban, nanoken síndena. Aríiň najojen waňaw woola búrom, naguubuwo búrom aban nanen manakob naapi ániineool alaaňumi awonkool.

Kujaabi : Samate, ñesulom kásit bee kakoonoor ; uwosom umookemook.

Samate fuuňool di furi, nápurul fús di fuguub ró manaanool :

Samate : Kujaabi, jákumujimoor mati neeniseen ínje ilet amiiceel ; ijawulout mámbuusutukrenom. Nisankensanken manooman, ujamut, bare jaat pansayi. Gor ! Gor fuguubaf fati waňaw wúmbaam ! Numamanj mati fuguub ?

Kujaabi : Samate, bonket ujuker di barakaab batí

Emitey manulako manusofoorom. Au ñaa ujawujaat, ínje mambi ikaan buu di kájukaataak kúmbaam ró ? Bonket way ulako.

Samate : Bare nufiunfium mati ure wañ ?

Kujaabi : Eé, nifiunfium.

Samate : Injé niyoyok. « Samate, kaan ma. Samate, kaan ma. » Letijoolen. Imanjut, manteer nujukanjuk, manteer ujukutom. Baabu búrom, butumom bulee bo. Wafajumi manunafae, woo eenomi : Kujaabi, ínje nimaale.

Kujaabi : Samate, au oomei ? Bonket ulako manubaakenaal kuñiilak. Samate, noone waa nikaani ? Ukaanom biyok ípuum, Nébu búyabaab di buben mati au ; Samate, núpurulom di ufe fati ínje iyokenei, ñaa au poop épur búyabaab. Haa ! Nen nimanjemmanj, létipureneen Nébu ; au fají nibileene kápuren. Ñaa juker : lee Nébu, lee Samate, let ejukey yúmbaam. Injé ñaa an aceté waatiool báriñoorut ; inafaut. Hee ! Emitey, waa nikaani biyok uñarulom buleñ baanoe nen ube ? Waa room iboñ kuwonkulom Junkut manajaw ámaanaaneul Nébu mánalaañul ? Nifiunfium mati

ajamujaat mati esonjey ejajaw bóot, pánsuumool
mánalaañul bee búyabaab.

*Tooke Samate, nan ápuruñaa búyabaab, naane
ejaw bee di Kamus manayabool, mati oo aregool
ákatul ániinaau mánajo’ol manayabool.*

*Ñaa Kujaabi amanjut buu naje’e beet ekaan,
naane : « Kob mániwonkul Ceemogo man oo ajaw
awonkulom Junkut. »*

Kujaabi : Ceemogo, Ceemogo, Ceemogo !

Ceemogo : Naam.

Kujaabi : Téyul galab nen manuyiñjuñaa eeno !

Ceemogo : Paapa, noone ?

Kujaabi : Uwonkulom Junkut. Oonool ínje neene
ájo’ol ñeme ñeme.

Ceemogo : Paapa, au panukob wóli ulakojaat
jañooraj, nuboñ. Injé letiñoolen de, jaat ceb no.

Kujaabi : Sijakijak mánijukeriitumi, moo kaane, bare
nen nan ijukemi, wataw wan usanuñaa fáculom,
letusaneenuwo. Au utey galab uwonkulom Junkut.

Nan áriiŋumi, naanool :

Ceemogo : Paapa.

Junkut : Oowaa !

Ceemogo : Jó'ol uyiiŋ paapa úmbaam.

Junkut : Waa ? Ampa Kujaabi fanjool awonkaam ?

Ceemogo : Eé, oo awonki.

Junkut : Waa ubaje wati ampai ewonkom ?

Ceemogo : Injé imanjut de.

Junkut : Iyoo, regool ínje oomu bo áje'eul.

Ceemogo nalaañ bóot.

Ceemogo : Paapa naane mánajo'ol.

Kujaabi : Naane mánajo'ol ñeme ñeme ?

Ceemogo : Niregooreg de, ñaa imanjut.

Junkut náriiŋul, naanool :

Junkut : Kujaabi, aňooli Ceemogo aňookom to manaanom au noonom íjo'ol galab. Taŋ waa ubaje ?

Kujaabi : Junkut, ínje iwonki, kawonk kabaje sembe, kabaje nafa, bare kariiboore di siwonoor, kariiboore di mátaañie.

Junkut : Kujaabi, jákumuyiikoorom. Ulac esumbaay manuregom wabaje. Taŋ pipand, Samate oomei ?

Kujaabi : Jakumbi ukaan manalaañ apum benen ; Samate oo kábiriŋ nan ínje mátaañaam ume muloulaam, noo nalakomi kaanak ínje iyokenool, ñaa oo épur búyabaab.

Junkut : Haa ! Wan iregimi woowe : Samate alet aseek, nukaa efumom uŋaal mati oo Samate. Ñaa jaat buu ? Oomei ?

Kujaabi : Mankoonemi imanjeene elee di ecitaaba moo kaane, bare nen leteen moo, panikaan fan uregamuñaa.

Junkut : Man roo kañoē ban citi nujuk fúmbaam. Au ñaa beet ekaan buu ?

Kujaabi : Moo niwonkuli manubonket way manujaw umaanaaneulom Nébu mánalaañul, manubaaken kuñilak kan ubajumi.

Junkut : Letujam ! Igonout beet ejaw ilako ijoonjoor

di Nébu maniregool kaloloboorak kooli. Nébu nípuño'oopuño, nibuuñaoobuuña. Oo poop moo ; nakobankob máamak. Ban au poop, jaat numanjumi mati kuñiilak kooluul, muyuul di Nébu jooteene jibaakeniil. Hey ! Eenojaat nen úriijut anafaan di eluup, ínje nírindiij anafaan di eluup. Au utamberut uwonoor wati kajom ; au wati fucen di wati jaat nuwonooremi, ban anafaan aatut akaanufo.

Mátaañaam mubajuaat di eluupey yooli, noote ubeben búyejetab booli manuwonoor jak wan oomuñaa di éjo'oley beet ekaaney. Bare au noone letujam furim fati an ; an poop letaregi, man au oone au an buu ? Jaat aceen abajuaat mátaañie, panuñoolen ugamool manajam ? Injé oo neene dúniyaay yati jaat wanoowan ulee bo ; lee jaat wolaal kagamoorak ceb, manteer nuñoolenaal ubajaal kásuumaayak baabe tentaam, nubajaal poop kásuumaayak Alikiyaama.

Kujaabi : Junkut, ínje oo taate fanoofan nusankene, nukonkoñj. Injé wan eemumi di elawiey, ujuker di kuñiilak manukaan fan iregiñaa. Bonket.

Junkut : Iyoo, panijaw iliik, bare eenuti Nébu pánalaañul ; jakumubaj kafium. Nujanjam ?

Kujaabi : Eé, nijanjam, bare au oote ekaan kataay yooli manteer nañoolen álaañul. Ban nifiunfium mati pánalaañul.

Junkut : Ha, yoo, ñaa au urege de ; ínje iregut. Iyoo, ñaa kob manijaw íjukul manimanj buu eete kanokoor.

Ñaa Junkut najaw bee kamaanaaneek Nébu manajoolen álaañul búyabaab di Kujaabi. Nan kujukoormi di Nébu, di kusaafloor kasaafloor kásuume.

Junkut : Nébu, saafi.

Nébu : Másuume.

Junkut : Niraanoiraano máamak.

Nébu : Injé ifaŋe maniraanoi.

Junkut : Au ñaa kábirin fulay ujukoororutaal.

Nébu : Moo kaanumi eeno. Let au úmaŋeriit éjo'ol taate ?

Junkut : Létum moo ; sihaajaas sijuupoe. Ban Nébu, nujukejuk kuñooli ?

Nébu : A-aa.

Junkut : Kuñooli iñeme kusaanum ; Ceemogo bukoo di Asirigi kooku bo di burok bajake. Ñaa ampaiil naane íjo’ol iregi manulaañ manjibaaken kuñooluu.

Nébu : Junkut, nípuñoipuño ban nibuuñai máamak. Jaat, nukankaan an an umanje oone eetut ítaas furimaf fooli. Bare jaat pánitaas furimaf fooli, ban mambi ubonketom fanfanj. Kujaabi iñeme ájukeriit, Samate an afiumumi natey, namañ mambi ínje ijaw itoora di eluupey yoola. Letijaw. Kuñiilak bukoo, naapi kuparemi pankujam, mati añañil ájimooreriit iñaayool. Naapi waataay yati bukoo ejukomey ériijumi, panijukiil.

Junkut : Tañ ai aregi mati Kujaabi ájukeriit ?

Nébu : Junkut, jakumbuukaan nen umanjut mati dáare koonemi Dakaar, wanoowan ubaje bújomoraay, panujamo kaloofaak ; wanooowan ubaje fukaraay, kajom bújomoraay pím panujamo. Kujaabi, nijanjam peh mati ájukeriit.

Junkut : Malejenam mufañ kafiit, ejukey yoo ájukeriit, bare au ubile kabonket manulaañ

manijuker kuñooluul kaamuñaa di burokab.

Nébu : Leenjolen kaan, mati ínje nibabaj ániine aceen iban ; letijolen ikat manijaw bee búyabo di amamena buruj. Fusiilaayaf fájeuuñaa, ínje bukoo etooñom bee di ániinaau.

Junkut : Nébu, Emit ekaan akaan ániinei.

Nébu : Amiin.

Ñaa Kujaabi nalakolako biyok ayok, ale di ejuk Junkut, naane : « Bare Junkut napiyoulopiyo, kob man ínje fañom ímamandoor bee bo. Bare leteene kasankenak cebuko napiyouloñaa. »

Mánamamandooruñaa biyok Emitey erambenool biyok áriij bo Nébu síndo'ool. Nan áriijumi, nañook to Junkut, naceeñool aane :

Kujaabi : Junkut, tan buumi ? Injé nijantenjanten biyok iyok, ñaa neene éjo'ol beet emanj waami nupiyouloñaa. Buu ? Nébu namammañ ?

Junkut : Kujaabi, nukonkoñ. Anau ulakojaat kajanten waaf ban ulee di ejuk, ulee di ejam, panufeere mánuriij bo manujam, nujuk. Bare Nébu

naane iregi mati kaanak najanjam furimaf fooli, bare fúsuumoosuum máamak. Oo fañool afiumut mati au panulaañ ubaj búyejet bati au kaanol álaañul manjiyaboor. Moo kaane naane furimaf fooli fúsuumoosuum biyok fúriñool di ésigir. Bare wákon útaañiool. Naane iregi nababaj ániine aceen bee búyabo Fusiilaayaf fáje'eul.

Nan Kujaabi ajamumi mátaañaam man Junkut ayaoonaa pájaj, nalo to atundo. Di kutebool kúje'etum kujaw kunen síndo'ool. Ñaa moo kubanoorumi búyabaab booliil. Nébu bukoo di Kujaabi mooliil murere cererer.

Ñaa Samate nabaj kafium mati Kamus panayabool. Tooke Saal, mankukaane anooan di eluupool. Ñaa nan Samate áriiñulomi ceb, Emitey di ekaan nañook to Kamus, nasaafool.

Samate : Kamus, saafi.

Kamus : Másuume.

Samate : Nija'alo.

Kamus : Nuja'alo bee waa ?

Samate : Ejó'ol bee búyabaab ban usankenamumi.

Kamus : Nukonkoon. Nusankenenaasanken bee mati búyaboor, bare nijukejuker manooman, táchitañi fanfañ bee kajom yúmbaam.

Samate : Kamus, letukaañen uregom íkatul ániinaau úmbaam mambi íjo'ol manuyabooraal uban, núpurulom di ufe. Injé ñaa beet ekaan buu ?

Kamus : Bare niregireg mati tan eemuñaa, letijoolen iyabi mamboonom au ñaa beet ekaan buu. Au umanjut ban oomumi di eja'ay ; au elaañ bee ban úpurulomi.

Samate : Jakumbuulañañ uregulom furimaf ufu. Waa ? Imanjut ban eemumi di eja'ay ? Nen imanjut ban eemumi di eja'ay, letiñookuli taate síndoi !

Kamus : Wan iregimi woo. Jaw bóotab, letiyabi !

Samate : Letijaw bóot, ban panuyabom cook !

Ñaa nan kulakomi kañoosoorak, Saal nájo'ol beet ereg apaalool Kamus mati oo nababaj aseek bee búyab, nañookiil bukoo di kañoosoorak. Oo poop nabaj waapi ápuk to di kasankenak kooliil. Namond aceenj para wabaje.

Saal : Taŋ kamaat waa ubaje di eluupey uye ?

Kamus : Iyoo ! Saal, au újo'ol. Malejen, moo ínje eenumi : ákatul ániineool mánajo'ol maniyabool. Bare nijukekuker manooman, letijoolen iyabool. Ñaa alaañ bee ban ápurumulomi.

Saal : Kamus, wan iregimi woowe : Niregireg ukatom ajanjaau ; ínje nimanoomaj bee basang, umanjut. Au noone numanoomaj bee búyab. Laarimo, ínje ibajut waaf. Laarimo, waragaay, au funoomom ; teey, au funoomom ; ataayaay, au funoomom. Uban nónul taatu buu ? Aseekau letukajenool búyabo uban letuyabool. Panuyabool cook ; úbiseriit aňiil, bare panumanj.

Kamus : Saal, létum uru ñaamo, bare ujukujaat nilaañ bálamuk, lee mákoofi bare eñes sembe. Aseekau umu nikorosiookorosi ; nakankaan aseek amanje bákori. Buu kaane nireg mo ? Juker : niregooreg ákatul ániineool mánajo'ol maniyabool, nakob biyok ániineool ápuum, ñaa citi náteyul. Oo ínje eetumi búyabab ? Letujam ! Alaañ bee ban ápurulomi. Injé letiyabool.

Saal : Injé piipand falaamataf fooluul ufu

funjaruloutom bee taate. Injé éjo'ol eregi mati ínje nibabaj aseek an ibile búyab Fusiilaayaf fáje'euuñaa.

Kamus : Malejen, Saal ?

Saal : Kamus, tutooraay yoololaal au di ínje nimanje kabuntoor kureut to. Wanoowan niregimi, nufiumom.

Kamus : Too poop nukonkooŋ. Bare wáayen rás, kújalaak kati Dalifoor, panijaw iñaruliil bee mati étooñuley amaañaaau.

Saal : Ukaanumojaat, panjak fanfanj mati bapaalaayab moo : karambenoor. Iyoo, ñaa ínje ekatuul, bare aseekau, uyabool de !

Kamus nalaañ atooŋ kasankenak di Samate :

Kamus : Imanjut waa núkooruleñaa, ubanujaat nuteb musagaram mooli manujaw bóotab.

Samate : Letujam ! Nija'alojaw iban, ñaa beet ejaw boobei ban au oomu.

Kamus : Naapi ínje ipareulomi taate, panulijo manuje'e.

Samate : Taate too cetooraay de. Niyaboyabo di Kamus iban ñaa waa ? Fokom mba nifoki.

*Ñaa Kamus, nan ajamulomi furimaf ufu ceb,
fuuñool di furi. Nateb wañaw wati Samate abeten
tíyaŋ, Samate nátebul alaañenul anen dó
síndenaay, Kamus nalaañ ateb, Samate
nalaañenul. Ñaa Samate nagaalenool agaal,
Kamus ñaa abajut feere yanooyan. Naane
Samate :*

Kamus : Niregireg ujaw manooman, ujamut. Ñaa iñee eluupey yooye, au oome, ekulumaay yooye. Ñaa uñar eluupey. Injé ejaw.

Samate : Banooban nutoboje, panitoboj bo. Kákamunak kooli, kákamunak kúmbaam.

*Kamus bukoo di Samate mooliil murere cererer.
Bare Saal nansaan nababaj aseek an abile búyab
Fusiilaay fáje'eul. Nébu poop naane nababaj ániine
abile búyabool Fusiilaay fáje'eul.*

Ñaa jiwonoor to.